

Antik Lampsakos Şehrinin Tarihî ve Kültürel Gelişimi

Historical and Cultural Development of the Ancient City of Lampsacos

Eda DURMUŞ¹

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)



¹ Bağımsız Araştırmacı, Dr. Ankara-Türkiye, edadurmus06@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 30.9.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 24.11.2024

Atf /Cite this article:

Durmuş, E. (2025). Antik Lampsakos Şehrinin Tarihi ve Kültürel Gelişimi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 230-210.

This article checked by



Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Öz

Lampsakos şehrinin kurulduğu coğrafya tarihi ve kültürel gelişimine büyük ölçüde etki etmiştir. Lampsakos şehri Troas bölgesinde Gelibolu Yarımadası'nın karşısında kurulmuştu. Doğuda Parion ve batıda Abydos şehirleri ile komşu idi. Lampsakos şehri MÖ 654/653 yıllarında kurulmuştur. Bu şehir de Abarnos, Abydos, Parion, Perkote ve Priapos şehirleri gibi İon kolonileri arasında sayılmaktadır. Şehrin kuruluşundan itibaren ilk yüzyılı bilinmemektedir. Daha sonraki tarihi Türk dönemine kadar bilinmemektedir. Lampsakos şehri ekonomik açıdan iyi durumdaydı. Şehirde altın madeni ocakları bulunuyordu. Burada çıkarılan altınlar işlenmekteydi. Çok fazla altın üretimi Lampsakos'un önemini ortaya çıkarmıştı. Lampsakos'ta elektron ve altın sikkeler basılmıştı. Lampsakos deniz ticaretinde de önemli bir yer tutuyordu. Yol güzergâhında stratejik bir yerde iyi bir limana sahipti ve bu yüzden deniz ticaretinden fazla pay alıyordu. Lampsakos'ta balıkçılık yapılıyordu. Şehirde bağcılık yapılmakta ve şarap üretilmekteydi. Bundan başka zeytin yetiştirilmekte ve zeytinyağı üretilmekteydi. Arkeolojik çalışmaların sınırlı olması nedeniyle şehrin tarihine dair birçok bilgiye antik kaynak ve yüzey araştırmaları aracılığıyla ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lampsakos, Tarih, Kültür, Altın Madeni, Deniz Ticareti

Abstract

The geography in which the city of Lampsakos was founded greatly influenced its historical and cultural development. Located in the Troas region, across from the Gallipoli Peninsula, the city bordered the cities of Parion to the east and Abydos to the west. Lampsakos was established around 654/653 BCE and is considered one of the Ionian colonies, alongside cities such as Abarnos, Abydos, Parion, Perkote, and Priapos. The first century of its history is unknown, while its later history is well-documented up to the Turkish period. Economically, Lampsakos was prosperous, particularly due to its gold mines. The gold extracted from these mines was processed and used to mint electrum and gold coins. The abundant production of gold contributed significantly to the city's importance. Additionally, Lampsakos played a key role in maritime trade, owing to its strategic location and excellent harbor, allowing it to benefit greatly from sea trade. The city also engaged in fishing, viticulture, and olive cultivation, producing both wine and olive oil. Due to limited archaeological research, much of the city's history is reconstructed through ancient sources and surface surveys.

Keywords: Lampsakos, History, Culture, Gold Mine, Maritime Trade

Giriş

Antik şehirlerin tarihî ve kültürel gelişimleri buldukları kültür coğrafyasıyla bağlantılı olmuştur. Ege Denizi'nin doğu kıyısındaki şehirlerin oluşum ve gelişimleri de bu çerçevede değerlendirilebilir. Bu çevrede şehirlerin kuruluşu genel olarak bir köyün büyümesi ve gelişmesi sonucunda olmuştur. Şehirlerin kuruluşuna göçler de etki etmiştir. Bu bağlamda Tunç Çağı sonundaki istilâ ve kaynaşmalar sonucunda Ege adalarına ve Batı Anadolu kıyılarına yapılan göçler ve yerleşmeler olmuştur. Bundan başka MÖ 8-6. yüzyıllarda Akdeniz, Kuzey Ege ve Karadeniz'e yönelen göçler ve yerleşmelerden de söz edilebilir (Akarca, 1987: 20-21).

Çanakkale Boğazı'nda Lampsakos şehrinin de kuruluşu ve gelişiminin bu göç ve kolonizasyon hareketiyle bağlantılı olduğu ortaya çıkmıştır. Marmara Denizi ve Karadeniz kıyılarında bu şekilde birçok koloni şehri kurulmuştur. Koloni şehirlerinin önemli bir kısmı Miletoslular tarafından kurulmasına rağmen, Lampsakos şehrinin kurucularının Kolophonlular olduğu belirtilmiştir (Mansel, 2020: 177).

Lampsakos'un coğrafi konumu, yeraltı ve yerüstü kaynakları burada yaşayan halkın sosyal, siyasi, iktisadi ve dini hayatına büyük ölçüde etki etmiştir. Dolayısıyla şehrin tarihî ve kültürel gelişimi bu şartlara uygun bir şekilde oluşmuştur. Bu bağlamda şehrin adı, yeri, kuruluşu, siyasi tarihi, ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde durabiliriz.

1.Şehrin Adı, Yeri, Kuruluşu ve Kuruluş Efsanesi

1.1.Şehrin Adı

Şehrin Lampsakos adını almadan önceki adının Pityousa (Pityusa) olduğu bilinmektedir. Phokaiialıların yöreye gelmeleriyle, Trak Bebrykoslar Pityousa şehrinde bulunuyorlardı. Buraya efsaneye göre Phokaia sömürgesi olarak kral Mandros'un kızı Lampsake'nin adı verildi. Bundan sonra Lampsakos olarak anılmaya başlandı. Lamsacum, Lapsaco, Lipso ve Lampsico olarak da adı geçen Lampsakos şehri kral Mandros'un kızı Lampsake'den almış olduğu adını devam ettirdi (Bürchner, 1924: 590-591). Bu ad günümüze kadar ulaşarak, antik Lampsakos şehri Lapseki oldu.

1.2. Şehrin Yeri ve Arazisi

Lampsakos şehri Troad (Troas) bölgesinde Hellespontus'ta propontisin daraldığı yerde Gelibolu Yarımadasının karşısında bulunmaktaydı. En önemli komşuları ise batıda Abydos ve doğuda Parion'du. Lampsakos arazisi sahil boyunca batıya doğru fazla uzanmamaktaydı. Burada şehir aşağı yukarı on iki kilometre uzaklıkta bulunan Perkote kentiyle sınırlanmaktaydı. Şehir doğuya doğru daha fazla genişlemekteydi. Bunun sebebi şehrin aşağı yukarı on iki kilometre kuzeydoğusunda Paisos şehrinin bulunması ve bu aradaki arazinin Lampsakos şehrine ait olmasıydı. Lampsakos'un arazisi doğrudan doğruya Parion şehrini sınırlamaktaydı. Lampsakos arazisinin içinde bir kulak oluşturan ve günümüzde Çardak Burnu olarak anılan Abarnis tepeleri bulunmaktaydı. Lampsakos'un yanında özellikle arazilerinin şehre ait olup olmadığı belli olmayan Myrmissos ve İolkos bulunuyordu (Frisch, 1978: 105-106). Lampsakos'tan Antandros'a çekilen bir çizgi Troad bölgesinin doğu sınırını oluşturmaktaydı (Ruge, 1939: 530).

1.3.Şehrin Kuruluşu ve Kuruluş Efsanesi

Lampsakos şehri MÖ 654/653 yıllarında kurulmuştur (Frisch, 1978: 107). Bu şehir de Abarnos, Abydos, Parion, Perkote ve Priapos şehirleri gibi İon kolonileri arasında sayılmaktadır (Ruge, 1939: 84). Strabon, Lampsakos'u Milet kolonisi, buna karşılık Charon ve Phokaia kolonisi olarak bildirmektedir (Meyer, 1877: 84). Strabon'un Lampsakos'u bir Milet kolonisi olarak bildirmesi bir ehemmiyet arz etmemektedir. Bulunmuş olan bazı sikkelerden Lampsakos'un Phokaia kolonisi olduğu görülmektedir. Lampsakoslular, Massaliotların kardeşleri olarak gösteriliyor. Phokaia Massalia'nın bir kuruluşudur. Heraion ayı adı Magnesia am Maender ve Tenos'un yanında yalnız Lampsakos ve Phokaia için ispat edilmiştir. Buna göre Strabon'un Lampsakos'un bir Milet kuruluşu olduğunu bildirmesi yanlıştır (Frisch, 1978: 107).

Bu şehrin kuruluşu üzerine bir efsane bulunmaktadır. Efsanede zamanında Pityusa (Pityeia) olarak adlandırılan şehirde Bebrykos kralı Mandros'un kızı Lampsake'nin oturduğu belirtilmektedir. Phokaiialılar komşularıyla savaşta ona yardım yapmışlardı. Bunun üzerine Phokaiialılara koloniler ve hemşehrilik verildi. Bu durum Bebrykosları kıskançlığa sevk etti ve onlar Mandros'un bulunmamasıyla Phokaiialıları öldürmek istemişlerdi (Ganschinitz, 1924: 588). Fakat kralın kızı Phokaiialıları kurtarmış, bunun için de onlar şehri aldıktan sonra Lampsake'ye bir tanrıça gibi tapmışlar ve adını vermişlerdir (Erhat, 1978: 208).

2. Şehrin Siyasi Tarihi

2.1. Kuruluşundan Roma Dönemi'ne Kadar Lampsakos

Şehrin kurulduğu tarihten, yani MÖ 654/653 yılından sonraki ilk yüzyılı bilinmemektedir. Anadolu'da Lydia hâkimiyetiyle birlikte şehrin de Lydia'nın nüfuz alanında kaldığı bilinmektedir. Lampsakos'un Lydia nüfuz alanı içinde kalması MÖ 6. yüzyılın ortalarında Lydia kralı Kroisos zamanında olmuştur (Frisch, 1978: 111). Bunu Lydia kralı Kroisos'un isteği üzerine Miltiades'i salıvermeleri göstermektedir (Herodotos, VI, 37). Fakat Lydia hâkimiyeti fazla sürmedi. Lydia kralı Kroisos, Pers hâkimiyeti altında bulunan Kapadokya'ya girdi. Pers kralı Kyros, Kroisos'u Kapadokya'dan çıkardı ve Lydialıların izleyerek başkent Sardes kapılarına dayandı. Onları orada büyük bir yenilgiye uğrattı. Sardes kısa bir kuşatmadan sonra zapt edildi ve bu suretle Batı Anadolu'da Pers hâkimiyeti başladı (Mansel, 2020: 265). Bunun üzerine hemen Lampsakos muhtemelen Kyros'un başkumandanı Harpagos tarafından ele geçirildi ve bununla ilk defa Pers hâkimiyeti altında kaldı (Frisch, 1978: 112). Yine Pers kralı Dareios MÖ 513 yılında İstanbul Boğazı'ndan ilerlemeye başladı ve Tuna'nın ötesinde oturan İskitlerin ya da Dareios'un mezar yazıtında bildirdiği gibi deniz ötesindeki Sakaların üzerine yürüdü (Mansel, 2020: 267). Bu sırada Lampsakos tyranı Hippoklüs, Dareios'un hayatını kurtarmak için Dareios'un İskitlere seferi sırasında Tuna köprüsünün yıkılmasını önlemiştir. Böylece kral Dareios'un yanında Lampsakos'un itibarı artmıştır. Aynı yıl, yani MÖ 513 yılında ilk defa Atina'yla bağlantı sağlandı. Atina'lı tyran Hippias, hâkimiyetini tehlikede görünce, Lampsakos üzerine seçimini yaptı. Pers kralıyla bağlantı kuruldu. Köprü'nün yıkılmasının önlenmesinden bu yana Dareios'un yanında itibarı artan Lampsakos tyranı Hippoklos'un oğlu Aiantides'le kızı Archedike'yi evlendirdi. Atina'nın Lampsakos'la bağlantısı ise para basımıyla ortaya çıkmaktadır. Atina sikkelerinin üzerinde çifte kadın başının Lampsakos tipinde resmedilmesi denenmiştir. Ayrıca Lampsakos sikkesi üzerinde Atina'nın sembolü zeytin dalı bulunmaktadır (Frisch, 1978: 113).

Lampsakos ve Pers sarayı arasındaki iyi münasebetler İon ayaklanmasından (MÖ 500-494) kısa bir süre sonra bozuldu. Şehir ayaklanmaya katıldı (Frisch, 1978: 114). Dareios'un ordu kumandanlarından Daurises tarafından diğer kentlerle birlikte fethedildi (Herodotos, V, 117). Direniş sırasında İon Birliği'nin sikke sisteminde görülen kanatlı at tipiyle Lampsakos'a tahsis edilmiş olan elektron staterler görülmektedir (Regling, 1924: 589). Fakat Lampsakos'un Daurises'e çok az direniş göstermesinden şehrin baskıyla direnişe katılmış olduğu manası çıkarılmaktadır (Frisch, 1978: 114).

Lampsakos'un MÖ 478/477 yıllarında oluşturulan ilk Attik-Delos Deniz Birliği'nin kurucu üyesi olduğu şüpheli bulunmaktadır. Vergi listelerine göre şehrin bilinen ilk kaydı MÖ 451/450 yıllarındadır. Sık sık Atina'dan kaçan Themistokles kral Artaxerxes'in himayesine sığınmış ve geçimi için birçok Yunan şehirden gıda maddesi almıştır (Frisch, 1978: 115). Artaxerxes, Themistokles'e Myos'u kendisinin balık ihtiyacını ve Lampsakos'u şarap ihtiyacını sağlaması için vermiştir (Strabon, XIV, 1.110).

Anadolu'nun bazı Yunan şehirlerinin Pers kralı tarafından bağımsız yapılmasıyla Atina'ya bağlandı. Şehri MÖ 453/452 yıllarından MÖ 429/428 yıllarına kadar tribut listelerinde bulabiliyoruz. Fakat Peloponnes Savaşı'nın sonuna doğru şehir kurtuluşunu taraf değiştirmede gördü ve bu defa Perslerle müttefik Spartalılardan ayrıldı. Atina strateji Thrasyllos MÖ 409 yılında Lampsakos'a geldi ve orada Alkibiades'in donanmasına rastladı. Her iki donanma birleştiler, kışı şehirde geçirdiler ve onu tahkim ettiler. MÖ 405 yılında Lampsakos'u fethetmeye Spartalı Amiral Lysandros gelmiştir ve Alkibiades'in uyarılarına rağmen, karşısında bulunan Aigospotamoi yanında meydan muharebesini kazanmıştır. Meydan muharebesinden sonra Lampsakos Sparta donanmasının istinat noktası olmuştur (Frisch, 1978: 117-118).

Spartalı Klearchos muhtemelen MÖ 403 yılında Lampsakos'ta kalmıştır. Xenophon'da Lampsakos'ta bulunmuştur. MÖ 398 yılında Spartalı Başkomutan Derkylides, Bithynia'ya bir sefer düzenlemiştir. Askerî harekâtın tamamlanmasından sonra Derkylides, Lampsakos'a yürümüştür. Sparta kralı Agesilaos bir hileyle askerlerinin Lampsakos'u tahrip etmesine engel olmuştur. Lampsakosluların hür doğmuş savaş esirlerini maden ocaklarında çalışmaya zorlamalarına askerler çok kızmışlardı. Agesilaos, Sparta-Pers savaşları (MÖ 397-394) sırasında iki defa Pharnabazos'un straplılığında bulunmuştur. Buna göre Lampsakos, Peloponnes Savaşı'nın (MÖ 404) sonundan takriben MÖ 4. yüzyılın ilk onluğunun ortalarına kadar Sparta hâkimiyetinde bulundu. Knidos yakınında (MÖ 394) Sparta bozgunundan sonra şehrin hangi tarafa bağlanmış olduğunu tespit etmek için hiçbir ipucuna sahip değiliz (Frisch, 1978: 121).

MÖ 386 yılında Kral Barışı olarak bilinen bir antlaşma yapıldı. Barış şartlarına göre Batı Anadolu şehirleriyle birlikte Lampsakos da Perslere bırakıldı. MÖ 378/377 yıllarında, yani birinci Deniz Birliği'nin kuruluşundan tam yüzyıl sonra ikinci Attik-Delos Deniz Birliği kuruldu (Mansel, 2020: 404). Lampsakos bu ikinci birliğin üye şehirleri arasında meydana çıkmadı. Lampsakos, Dardanos'tan Tenis'e kadar Aiolis'i yönetimine almış olan Daskyleion satrabı Pharnabazos'a ve sonra onu takip eden Ariobarzanes'e aitti. Ariobarzanes bütün Hellespontos bölgesini hyparchı Abydoslu Philiskos'a bıraktı. Philiskos

acımasız yönetiminden dolayı iki Lampsakoslu tarafından öldürülmüştür. Bu hadisenin Ariobarnes'in (takriben MÖ 362) hâkimiyetinin sonundan önce vuku bulup bulmadığı bilinmemektedir. Ariobarzanes'in (MÖ 362) hâkimiyetinin bitmesinden sonra Lampsakos'a hangi strapın geldiği belli değildir (Frisch, 1978: 123).

Kral barışıyla şehir ismen İran'a yaklaşmasına rağmen, yavaş yavaş Atina'ya yönelmiştir. Lampsakos ve Atina arasında uzlaşmaya rağmen, burası Atinalı başkomutan Chares tarafından güç kullanılarak ele geçirilmiştir. Paralı askerlerine ödeme yapabilmek için Pers kralından ayrılan satrap Artabazos'a Chares yardım edince müttefikler savaşı (MÖ 357-355) vuku buldu. Chares daha sonra Lampsakos üzerindeki hâkimiyetini Memnon'a karşı kaybetti. Memnon'un şehri Chares'ten zorla aldığı ve İskender'in gelişine kadar elinde bulundurduğu tahmin edilmektedir (Frisch, 1978: 125-127). İskender, MÖ 334 yılı ilkbaharında öncü kuvvetlerinin Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyısında kurmuş oldukları köprübaşı sayesinde kayıp vermeksizin Anadolu'ya ayak bastı ve diğer Anadolu şehirleriyle birlikte Lampsakos'u da hâkimiyeti altına aldı (Mansel, 2020: 455).

Hellespontos Phrygiası ve bununla Lampsakos İskender'in Granikos Meydan Muharebesi'nden sonra Kalas'a daha sonra Demorchos'a bırakılmıştır. İskender'in ölümünden sonra buralara sahip olmak için Diadochlar büyük mücadeleler etmişlerdir. Hellespontos ilk defa Leonatas'a, sonra MÖ 321 yılından sonra Arriados'a verilmiştir (Frisch, 1978: 130). Daha sonra Lysimachos, ordusuyla Hellespontos'u aşarak Küçük Asya'ya gelmiştir. Bu sırada hemen kendi tarafına geçen Lampsakos ile Parion'a bağımsızlıklarını vermiştir. Yunanistan'da Demetrios, Kassandros'a karşı önemli başarılar elde etmişti fakat babasının onu acele olarak çağırması üzerine Kassandrosla bir antlaşma yaparak ordusuyla Küçük Asya'da Efesos surları önüne geldi. Kenti ele geçirerek, oraya kendi askerlerini yerleştirdi. Sonra Hellespontos'ta Lampsakos ve Parium'u zapt etti (Özsait, 1982: 346).

Lysimachos'tan sonra Lampsakos diğer Troad şehirleri gibi uzun süre daimî Seleukos hâkimiyetinde kalmıştır. I. Attalos'un Antiochos Hierax'a karşı başarılı mücadelesinin sonucunda Batı Anadolu Bergamalılarının hâkimiyeti altına girmiştir (Bickermann, 1932: 285). MÖ 197 yılında Suriye kralı Antiochos, batıya doğru harekete geçti. Bergama Devleti ittifak halinde olan Smyrna ve Lampsakos gibi bazı şehirlere istiklallerine riayet vaadiyle ittifak teklifleri yaptı (Demircioğlu, 1987: 323). Bergama'nın hâkimiyeti altında şehrin otonomluğu Roma ve Antiochos arasında (MÖ 188) Apameia barışıyla onaylandı. Hellespontos Phrygiası II. Eumenes'e bırakıldı, tuhaf bir şekilde Lampsakos özellikle Romalıların barış şartlarını belirttikleri şehirlere dâhil edildi, üç şehir kesin Antiochos'a karşı savunmaya koyuldu.

2.2. Roma Dönemi'nden Türk Dönemi'ne Kadar Lampsakos

Lampsakos MÖ 133 yılında Asya eyaletinin kuruluşuna kadar Bergama hâkimiyeti altındaydı (Frisch, 1978: 135). MÖ 133 yılında vasiyet yoluyla Anadolu toprakları Romalıların eline geçti (Brandis, 1896: 1568). Verres, Nikomedes yolu üzerindeki Lampsakos'a meskenini MÖ 80/79 yılında taşıdı. Verres, Mithridates zamanında Roma hâkimiyetine karşı artan direniş ve memnuniyetsizlikle Lampsakoslular şiddetli tepkilerini bildirdiler. Mithridates, Roma'ya karşı üçüncü savaşında (MÖ 74-64) Lampsakos ve Parion şehirlerini tarafına çekmiştir (Frisch, 1978: 136-138). Kısa bir süre Lampsakos Caesar tarafından Roma kolonisi yapılmıştır (Özsait, 1982: 369). Muhtemelen MÖ 42-41 yıllarında Lampsakos ve Parion kardeş koloniler olmuşlardır. Verres zamanından beri zorla alınamayan şehrin cazibesini birçok İtalic'in gelmiş olması göstermektedir. Kolonistleri MÖ 35 yılında görüyoruz fakat koloni Hadrian tarafından yenilenmiş olan Parion kolonisinin aksine hemen terkedilmiştir. Büyük Pompey'in oğlu Sextus Pompeius MÖ 35 yılında Asya'ya geldi ve Lampsakos'u alarak, orada yaşayan İtalicleri yüksek ücretle askere almaya muktedir oldu. Akrippa takriben MÖ 16 yılında Augustus tarafından temsilci olarak imparatorluğun doğu eyaletlerine gönderildi. Bütün Yunan şehirleri için iyi bir kimse değildi. Lampsakos'tan Lysipp'in kıymetli bir heykelini beraberinde götürdü. Augustus dönemine kadar Lampsakos bayındır bir şehir olarak kaldı fakat 1. yüzyıldan 3. yüzyıla kadar hemen hiçbir şey bilinmemektedir. İmparatorluk dönemi sikke basımı Augustus'tan Gallienus'a kadar (MS 253-268) devam ediyor (Frisch, 1978: 139).

Bir Hristiyan birliğinin ilk zikrine Lampsakos'ta Decius'un yönetimi zamanında (MS 249-251) rastlanmaktadır. Dördüncü yüzyılın ortasına kadar eski tapınaklar durdu, bunlar metropolit Parthenios (ölümü MS 365) tarafından II. Constantius'a (MS 324-361) talimatla yıktırıldı. Şehir nihayet ara sıra Bizans kaynaklarında Makedonya Sinot Meclisi taraftarları MS 365 yılında Lampsakos'ta bir Lampsakoslunun iştiraki Makedonya taraftarlarının Sinot Meclisi MS 383 İstanbul'da, Lampsakoslu piskopos Daniel'in iştiraki Kalhedon'dan ruhaniler meclisinde MS 451, Hierobes'in Aynekdomos açıklaması ve Georgios Akropolitas'ın haçlılar seferinde zikrediliyor (Frisch, 1978: 140-141). Constantinus, Porphyrogenetosla Troas'ın birçok şehri, Adramytion, Assos, Gargara, Antandros, Alexandria Troas, İlion, Dardanos, Abydos, Lampsakos piskoposluk olmuşlardır hatta Parion başpiskoposluk olmuştur (Meyer, 1877: 97). Türk hâkimiyetinde Lampsakos uzun süre büyük bir

şehir olarak görülmemektedir. Bursa ve İznik'te olduğu gibi ehemmiyetli camiler ve büyük Türk yapıları 19. yüzyılın sonlarına doğru henüz yapılmamıştır (Meyer, 1877: 97).

3. Şehrin Ekonomik Durumu

3.1. Altın Madeni Ocakları

Lampsakosluların hür doğmuş savaş tutuklularını işçi olarak maden ocaklarına yerleştirdikleri ve çalıştırdıkları bilinmektedir. Maden ocakları özellikle Atina'da olduğu gibi zengin aileler tarafından devletin sağladığı öncelikle kiralanmıştır. Altın madeni ocaklarının bulunduğu bu şehirden çıkarılmış olan bu altınlar işlenerek çok çeşitli hediyeler yapılmıştır. MÖ 170 yılında Roma'ya sevk edilen seksen pfund (1 pfund yaklaşık 500 gram) ağırlığında altın çelenk göndermişlerdir (Frisch, 1978: 114). Çok fazla altın üretimi Lampsakos'un ehemmiyetini ortaya çıkarmıştır. Bununla beraber elektron ve altından sikkeler basılmıştır (Regling, 1924: 590).

3.2. Deniz Ticareti

Lampsakos'un deniz ticareti için Hellespontos'un önemli ve müşkülütlü bir su yolunda limanının olması mühimdi. Şehrin dal budak salmış ticaret bağlantıları Lampsakos Xenci ve Proxenci vasıtasıyla bir dizi Yunan şehriyle bariz bir şekilde olmuştur. Bankacılığa aşağı yukarı MÖ 390-370 yılları arasında muvaffak olan yalnız Atinalı büyük banker Pasion Lampsakos'ta birçok Xenci'ye sahipti. Muhtemelen Lampsakos'a Pontos'la ticaretten (hububat, balık vb.) kazancın bir kısmı düşüyordu. Özellikle Ege'nin ticaret merkezi Delos ve Ege şehirlerinin en zenginlerinden biri olan Chios'la bağlantıları karakteristiktir (Frisch, 1978: 146).

3.3. Balıkçılık

Lampsakos'ta balıkçılığın yapıldığı, özellikle uskumru ve ton balığı bilinmektedir. Ton balığı yakalama MS 4. yüzyılda önemli bir rol oynamaktaydı. Balıkçılar hiçbir şehrin halkının olmadığı kadar küçük sahillerde balık yakalamaktaydılar (Frisch, 1978: 147).

3.4. Bağcılık

Lampsakos'ta şarabın üretildiği bilinmektedir (Strabon, XIV, 1.10). Bu, bağcılığın yapıldığını göstermektedir. Kaynaklarda da Lampsakos'ta bağcılık yapıldığından bahsedilmektedir. Bağcılığın yanında zeytin ağaçları da önemli bir yer tutmaktaydı ve bununla bağlantılı olarak zeytinyağı da elde edilmekteydi (Frisch, 1978: 147).

4. Şehrin Kültürel Durumu

Şehirde henüz yeterli arkeolojik kazılar yapılmadığından bilgilerimiz antik kaynak ve yüzey araştırmalarına dayanmaktadır. Çok sayıda sikke üzerinde Lampsakos'un arması kanatlı denizatının ön kısmı görülmektedir. Bu sikkeler elektron ve altından yapılmışlardır (Regling, 1924: 589-590). Bu kanatlı denizati muhtemelen Lampsakosluların deniz yolculuğu teşebbüs ruhu için sembol olarak anlaşılmalıydı. Lampsakos'un görünüşe göre Lysipp'in atölyesinin bulunduğu tek Anadolu şehri olması vakası da karakteristiktir (Frisch, 1978: 142).

Muvaffak olunan ekonomik şartlar ve bununla bağlantılı manevi ortam şüphesiz şehrin kültürel seviyesini de yükseltmiştir. Anaxagoras gibi çok önemli filozof ve bundan sonra Epikürlerin her defasında Lampsakos'u birçok yıl mesken seçtikleri ve ünlü üniversite şehrini yaptıklarına rastlanılmaktadır. 5. yüzyıl için tribut listelerine sahip oluyoruz. Lampsakos, Hellespontos sahasında Byzans'tan sonra 12 Talentlik fazla tributla geliyordu. Listeye göre Byzans 15 Talent ve 4300 Drahme, Lampsakos 12 Talent, Kyzikos 9 Talent, Abydos 4 Talent, Parion 1/3 Talent, Sigeion 1/6 Talent ödüyordu. MÖ 440/439 yılında büyük İon şehirleri Milet ve Ephesos yalnız 5 ya da 6 Talent ödüyorlardı (Frisch, 1978: 142).

Lampsakos Nekropolünde çok sayıda mezar ve lahit bulunmuştur. Surların bir kısmı korunmuştur (Büchner, 1924: 591). Özellikle Nekropol araştırmaları şehrin tarih ve kültürüne ışık tutacak mahiyettedir. Şehirde yaşamış kişiler ve dönemleri hakkında bilgi sahibi olmak mümkün olabilecektir. Son dönem çalışmaları bu kapsamda düşünülebilir.

Sonuç

Lampsakos şehrinin tarihî ve kültürel gelişiminde coğrafi konumu etkili olmuştur. Denizyolu üzerinde stratejik bir yerde limanının bulunması şehrin önemini daha da artırmıştır. Kolonizasyon hareketlerinden Lampsakos şehri de nasibini almıştır. Şehrin hem deniz hem de karadan ulaşılır olması gelişimine etki etmiştir. Özellikle kolonizasyon hareketleri sonucunda şehrin nüfusu artmış ve gelişmeye başlamıştır.

Şehirde altın madeni ocakları bulunması ve buradan altın üretimi şehrin zenginliğini artırmıştır. Özellikle elektron ve altın sikkeler şehirde basılmıştır. Şehrin deniz kıyısında bulunması balıkçılık yapılmasına, özellikle uskumru ve ton balığı

avlanmasına neden olmuştur. Ayrıca şehrin arazisinde zeytin ağaçları yetiştiğinden, zeytinyağı üretimi de gerçekleştirilmiştir. Şehrin deniz ticaretinden de pay alması ekonomik yönden zenginliğine neden olmuştur.

Kaynaklar

- Akarca, Aşkıldil, (1987). Şehir ve Savunması, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bickermann, Elias, (1932). "Rom und Lampsakos", *Philologus*, LXXXVII/3, s. 277- 279.
- Bürchner, Ludwig, (1924). "Lampsakos", *Paulys Real En cyclopaedie der Classischen Altertumswissenschaft*, XII, 1, s. 590-592.
- Demircioğlu, Halil, (1987). Roma Tarihi, I. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Erhat, Azra, (1978). Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Frisch, Peter, (1978). Die Inschriften von Lampsakos, Kommission für die Archaeologische Erforschung Kleinasiens bei der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Institut für Altertumskunde der Univerrrsitaet Köln, Bonn: Rudolf Habel Verlag.
- Ganschinitz, Richard, (1924). "Lamsake", *Paulys Real Encyclopaedie der Classischen Altertumswissenschaft*, XII, 1, s. 588.
- Herodotos, Herodot Tarihi, (1991). (Çev. Müntekim Ökmen), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Mansel, Arif Müfid, (2020). Ege ve Yunan Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Meyer, Eduard, (1877). Geschichte von Troas, Leipzig: Verlag von Wilhelm Engelmann.
- Özsait, Mehmet, (1982). "Anadolu'da Hellenistik Dönem", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, 2, İstanbul: Görsel Yayınları, s. 333-378.
- Regling, Kurt, (1924). "Lampsakaner", *Paulys Real Encyclopaedie der Classischen Altertumswissenschaft*, XII, 1, s. 589-590.
- Ruge, Walther, (1939), "Troas", *Paulys Real Encyclopaedie der Classischen Altertumswissenschaft*, VIIA, 1, s. 525-584.
- Strabon, (1969). *The Geography of Strabo*, Vol. VI, (trans. Horace Leonard Jones), London, Cambridge, Masachsetts: The Loeb Classical Library.

Yazar Katkıları: *Tek Yazar Fikir - Tasarım Denetleme- ; Kaynaklar- ; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi ; Analiz ve/ veya Yorum -; Literatür Taraması ; Yazıyı Yazan ; Eleştirel İnceleme*

Hakem Değerlendirmesi: *Dış bağımsız.*

Çıkar Çatışması: *Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.*

Finansal Destek: *Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.*

Etik Kurul Belgesi: -

Author Contributions: *Sole Author Concept -; Design-; Supervision-Resources; Data Collection and/or Processing; Analysis and/or Interpretation ; Literature Search-; Writing Manuscript-; Critical Review*

Peer-review: *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest: *The authors have no conflicts of interest to declare.*

Financial Disclosure: *The authors declared that this study has received no financial support.*

Ethical Committee Approval: -